

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Distinctio vigesimaseptima.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

tum nouæ leg. est aliquid signum corporale vel sensibile extrinsecus homini appositum ad effectum sanctificationis spiritualis, & quantum ad hoc matrimonium non videtur habere perfectam vniouocationem cum sacramentis nouæ legis.

10. Primò quantum ad hoc quòd sacramentum est signum: quia illa quæ exterius aguntur in sacramentis non legibus excedunt dictamen rationis naturalis. Cum enim sacramenta sint quedam facta protestantia fidei, sicut fides est de his quæ rationem naturalem excedunt, sic ea quæ exterius aguntur in sacramentis sunt signa ex diuina institutione, & excedunt dictamen rationis naturalis, vt patet in cæteris sacramentis à matrimonio. In baptismo, confirmatione, ordine & huiusmodi. De illis enim quæ in prædictis sacramentis exterius aguntur, nulla potest reddi ratio naturalis. De illis autem quæ exterius aguntur in matrimonio potest reddi ratio naturalis: puta quod contrahentes matrimonium cõsentiant, & cõsensum suum exprimant. Hoc enim dicitur recta ratio naturalis de quolibet contractu voluntario, ergo illud signum corporale, vel sensibile, quod est in matrimonio, & in cæteris sacramentis non sumitur vniiformiter, vel vniouocè hinc & inde: quia in aliis sacramentis illa quæ exterius aguntur sunt signa spiritualis effectus ex diuina institutione, cuius non potest reddi ratio naturalis: illud autem quod exterius agitur in matrimonio dum contrahitur est purè de dictamine rationis naturalis excepta significatione cõiunctionis Christi & ecclesie, secundum quã dictum est quòd matrimonium habet cum aliis aliquam vniouocationem.

11. Secundò patet idem ex hoc quòd sacramentum est aliquid extrinsecus appositum. Ex quo potest sic argui: sacramenta consistunt in opere operato applicato illis qui suscipiunt sacramentum, sed istud non cõuenit vniouocè matrimonio & cæteris sacramentis, ergo &c. Maior patet ex his quæ dicta sunt in præcedentibus de sacramentis non. le. Minor probatur, quia in cæteris sacramentis, puta in baptismo, confirmatione, ordine, extrema vnctione, & penitentia præter omnem actum suscipientium sacramentum est aliquid extrinsecum quod eis applicatur, sicut aqua in baptismo cum determinata forma verborum, & in cæteris similitur, & etiã in penitentia de qua minus videtur, quia præter omnem actum penitentis applicantur ei verba sacerdotis absoluentis, in matrimonio autè nihil est de prædictis: quia ad matrimonium sufficit verba contrahentium exprimentia cõsensum suum sine quocumque extrinsecus appposito, vel eis applicato, ergo quantum ad hoc quod sacramentum est opus est operatum homini extrinsecus appositum, non est vniouocatio inter matrimonium & cætera sacramenta non. leg. Et si dicatur quòd verba vnus coniugum applicatur alteri extrinsecus, & conuerso, quando vir dicit, accipio te in vxorem, & mulier dicit, accipio te in maritum, adhuc non est hic plena vniouocatio cum his quæ extrinsecus aguntur in cæteris sacramentis, quia in aliis sacramentis applicatio non fit per suscipientes sacramentum, sed per alium. Et ideo sacramentum dicitur signum sensibile extrinsecus appositum, in matrimonio autem prædicta applicatio fit per suscipientes & non per exteriorè, quare non est cõsimiliter hic & ibi. Item matrimonium non solù contrahitur inter presentes exprimentes sibi inuicem cõsensum suum, sed inter absentes per literas vel per nuncium, & tunc non est applicatio, vel non est eiusdem rationis cum applicatione quæ fit in cæteris sacramentis in quibus oportet suscipientè sacramentum esse realiter presentem conferenti: non enim episcopus potest cõferre ordines vel sacramentum confirmationis, vel baptismi, vel extremæ vnctionis, vel sacramentalis absolutionis peccatorum his qui sunt ab eo per longa spacia terrarum semoti, sed solum presentibus, nec sacerdos existens in Hispania potest consecrare panem existentem in India, mulier autem existens in Francia contrahere potest cum viro existente in Hispania, & est verum matrimonium & ratum quare non est vniouoca applicatio hic & ibi.

12. Terriò patet idem ex eo quòd sacramentum adhibetur ad effectum sanctificationis spiritualis. Ex quo arguitur sic: sacramentum aut confert gratiam non habenti nisi ponat obicem, aut si habet, auget eam, sed matrimonium nullum istorum facit, ergo non est sic & vniouocè sacramentum, sicut & alia sacramenta non. le. Maior supponit.

nitur. Minor probatur, quòd enim matrimonium non confert gratiam non habenti satis patet, quia hoc pertinet solum ad sacramenta quæ ordinantur ad remissionem culpæ mortalis, vt sunt baptismus & penitentia, nec auget eam prius habenti, quia continentibus in gratia & posita contrahentibus non augetur gratia sed potius minueretur, sed gratia & charitas recipere diminutionem quia melius est continere quam nubere secundum illud Apostoli. i. Cor. 7. qui nubet bene facit, qui non nubet melius facit, ergo &c.

13. Quartò patet idè per duas generales rationes, quia circa sacramenta non. leg. alia à baptismo licet ordinatio ecclesie potest habere vim præcepti, nihilominus tale præceptum nunquam est de necessitate sacramenti, vt patet ex præcedentibus, sed ordinatio ecclesie circa matrimonium est de necessitate matrimonii: facit enim ecclesia personas illegitimas ad contrahendum, & de illegitimis facit legitimis, vt patet, ergo matrimonium non videtur esse vniouocè sacramentum cum prædictis.

14. Quintò, quia absque baptismo nullus est susceptius sacramenti propriè dicti, cum baptismus sit ianua sacramentorum, sed si ante baptismum cõtrahunt infideles verum est matrimonium inter eos sicut inter fideles post baptismum, ergo &c. Nec obstat quòd matrimonium eorum non dicitur ratum: quia si ambo baptizarentur iam eorum matrimonium est ratum, sed non est sacramentum magis quàm prius vt probatur, ergo &c. Probatio assumpta, quia opus est factum in omni sacramento, cum quodlibet consistat in opere operato, sed in tali matrimonio nihil est de nouo factum (solum enim sunt baptizati) baptismus autem est distinctum sacramentum à matrimonio: sicut ergo tale matrimonium ante baptismum non fuit sacramentum vniouocè cum prædictis, ita nec post, cum verum sit & ratum: & mirum est quòd aliqui voluit querere plenam vniouocationem inter sacramenta quæ sunt prædicta non. legis, & tenentur sola fide, & matrimonium quod non est solum in noua lege, sed fuit in veteri lege & ante omnem legem scriptam tam pro statu innocentie quàm naturæ corruptæ, & est prædicta de dictamine rationis naturalis absque fide excepta significatione cõiunctionis Christi & ecclesie.

15. Per hoc patet responsio ad argumenta vtriusque partis, etenim prima probant quòd matrimonium non est sacramentum strictè & propriè dictum sicut alia sacramenta nouæ le. sed non probant quin sit sacra rei signum, & sic largo modo sacramentum.

16. AD primum argu. alterius partis dicendum quòd non omne remedium contra peccatum est sacramentum, quia si alicui indigenti detur pecunia, pecunia est ipsi remedium ne egestate compellatur furetur, & tamen datio pecunie non est sacramentum: sic cum per actum matrimonii homo satisfaciat concupiscentie matrimonii, est ipsi remedium ne ipse incitetur ad alias corruptelas puta fornicationem vel adulterium, & sic est in omnibus quæ ex natura actus impediunt peccatum ne fiat, talia autem non sunt sacramenta, sed solum illa remedia quæ ex natura actus non habent hoc facere, sed ex diuina institutione per virtutem supernaturalem eis collatam vel assistentem adhibitis quibusdam sensibilibus quorum non possit redi ratio naturalis, quod non est in matrimonio.

17. Ad secundum dicendum est quòd matrimonium est sacramentum saltem largè, esto etiã quòd nullo modo esset sacramentum, adhuc cognitio eius pertinet ad iudicium ecclesiasticum: quia cognitio de hoc quod est purè peccatum & pertinet ad solam conscientiam, nec lædit rempublicam temporaliter in rebus vel personis pertinet ad iudicem ecclesiasticum, talis autè est error circa matrimonium, ideo quo ad hoc causa matrimonii est purè spiritualis, & pertinet ad iudicem ecclesiasticum.

Sententia huius distinctionis. X. X VII.

in generali & speciali.

Post hoc aduertendum est. Superius determinauit magister de matrimonio secundum se quantum ad eius institutionem: hic determinat de eo per comparisonem ad causam efficientem, & ista pars diuiditur in duas. Primò ostendit

ostendit consensum matrimonii causam esse sufficientem. Secundò ostendit qualis debeat esse ille consensus. 28. di. ibi. Hic quaeri solet. Prima est principalis lectio, & diuiditur in tres. Primò præmissio de quo est intrinsecus diffinit matrimonium. Secundò ostendit causam effectiuam. Tertiò excludit quendam errorem. Secunda ibi. Efficiens autem causa. Tertia ibi. Quidam tamen asserunt. Hęc tertia diuiditur in duas. Primò ponit errorem, & erroris confirmationem. Secundò determinat veritatem. Secunda ibi. His autem ita respondetur.

1 IN speciali sic procedit, & proponit primò propositum in quo apparet quòd de matrimonio vult determinare, & diffinit matrimonium cõmuniter dicēs: quòd est viri & mulieris maritalis coniunctio inter legitimas personas indiuiduam vitæ cõsuetudinem retinens, ad quam indiuiduam consuetudinem pertinet mutua redditiõ debiti, & quòd vnus sine altero vouere continentiam non potest, nec se alteri altero viuente copulare possit. Postea dicit quòd causa matrimonii est consensus cordium per verba de præsentibus expressus, aliter enim matrimonium fieri non potest. Et confirmatur per plures autoritates quæ dicunt coniugium esse post talem consensum, licet carnalis copula non sequeretur. Postea dicit quòd aliqui dicunt ante carnalem copulam sponsalia esse & nõ coniugium, & aliquos sponsores & aliquas sponsas non cõiuges, & hoc quidem probat: quia sponsus inuita sponsa potest monasterium eligere, coniugatus vel coniugata non potest. Aliquando enim Autores vocant coniuges, quia futuri sunt coniuges. Vltimò determinat distinguendo de sponsalibus dicens, quòd sponsalia de futuro coniuges non faciunt, sed sponsalia de præsentibus. Quòd probat per multa iura, quòd quaedam sunt sponsalia de futuro, quaedam de præsentibus. Probat etiam quòd illa sponsalia differunt, quia post sponsalia de futuro, licet sponsores ad ordines accedere, non autem post sponsalia de præsentibus, &c.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum consensus expressus per verba de præsentibus causet matrimonium.

Circa distinctionem istam queruntur quatuor. Primò est vtrum consensus expressus per verba de præsentibus causet matrimonium. Et videtur quòd non: quia propositum est causa propositi, & oppositum est causa oppositi, sed dissensus qui opponitur consensui nõ soluit matrimonium, ergo consensus nõ causet.

2 Item sicut per matrimonium obligatur homo homini, ita per votum obligatur homo Deo, sed ad obligationem voti sufficit promissio interior sine expressione verborum, ergo ad obligationem matrimonii sufficit consensus interior sine expressione verborum.

3 Item in professione religionis contrahitur quoddam matrimonium spirituale, sed professio fit per verba de futuro dicendo ero obediens, ergo matrimonium carnale debet contrahi per verba de futuro.

4 IN contrarium est quòd dicit Magister in littera.

5 RESPONSIÒ. Dicendum quòd ad matrimonium requiritur consensus per verba de præsentibus, vel per aliquid quòd teneat vicem verborum. Quòd requiratur consensus patet, quia res quæ est liberi vnus non transit in ius alterius nisi de consensu domini, aut superioris, sed quilibet tam vir quàm mulier habet liberum dominium super corpus suum quantum ad actum carnalem qui ordinatur ad cõseruationem speciei, hic enim actus non cadit sub seruitute, sed solum opera manualia & exteriora, ergo cum per matrimonium transeat ius & potestas corporis vnus coniugis in alterum, oportet quòd hoc fit per liberum consensum cuiuslibet eorum: non enim inuenitur autoritas Dei (qui in hoc est superior dominus) expressa in contrariis. Quòd autem requiratur consensus expressus per verba patet sic: quia matrimonium vel est sacramentum vel contractus solum, si fit sacramentum requiritur aliquod sensibile signum, cum hoc sit de ratione sacramenti, vt dictum fuit in principio huius libri: tale autem non est nisi expressio verborum. Si verò sit contractus, idẽ sequitur, quia contractus civilis quo obligantur mutuo contrahentes oportet quod cuiuslibet contrahentium innotescat, alioquin non obligaret, sed consensus interior sine expressione verborum vel aliquorum

vicem verborum gerentium non potest innotescere, ergo non causet contractum obligatorium, vt est matrimonium sed requiritur expressio verborum, vel per nutus & signa quæ inter mutos tenent vicem verborum, vel per litteras inter absentes vel aliquid huiusmodi. Quòd autem illa verba debeant esse de presenti & non de futuro patet: quia qui promittit se aliquid facturum nõdum facit illud, sed per verba de futuro nõ est nisi promissio de cõtrahendo matrimonio, ergo per talia verba nõdum contrahit.

6 AD primum arg. dicendum quòd illa propositio, si oppositum in opposito, &c. veritatem habet quòd aliquid est causa sufficiens, non solũ efficiens, sed cõseruans, consensus autem qualitercunq; expressus non est causa sufficiens matrimonii nisi supposita institutione diuina quæ nõ cõtrahitur cum consensu ad dissoluendum matrimonium, sicut cum consensu ad cõstruendum, ideo nõ valet. Item licet sit causa aliquo modo efficiens, non tamen cõseruans.

7 Ad secundum dicendum quòd non est simile de obligatione voti quòd fit Deo qui intuetur cor (& ideo apud eum sufficit actus interior) & de obligatione matrimonii quæ fit homini qui nõ potest videre nisi quæ exterius patet: & ideo præter consensum interiorẽ requiritur expressio eius per verba exteriora vel signa vicem verborum gerentia.

8 Ad tertium dic. quòd obligatio professionis fit per verba de præsentibus cum dicitur facio professionem: sed obligatio ad actus futuros fit per verba de futuro, vt promitto quòd ero tibi obediens, &c.

QVÆSTIO SECVNDA.

Vtrum matrimonium soluat per religionis ingressum.

Secundò queritur vtrum matrimonium soluat per religionis ingressum. Et videtur quòd sic: quia minus vinculum soluitur per maius, sicut votum tranfaminarium soluitur per ingressum religionis, & vinculum ingressus religionis minoris per ingressum maioris: sed vinculum matrimonii cum sit humanum minus est quàm vinculum religionis quòd est diuinum, ergo &c.

2 Item qui spiritu Dei aguntur illi non sunt sub lege (vt dicitur Gal. 3.) sed qui ingrediuntur religionem videtur duci spiritu Dei & lege priuata, ergo non subiacet legi matrimonii.

3 IN contrarium est, quia Apostolus. 1. Cor. 7. prohibet vacare orationi etiam ad tempus nisi de consensu patris: & ibidem dicit quòd mulier est alligata viro quandiu viuunt eius vir, ergo vinculum matrimonii non soluitur nisi per mortem.

4 RESPONSIÒ. Matrimonium potest solui dupliciter. Vno modo quo ad vinculum. Alio modo ad thorum. Primo ergo agendum est de solutione matrimonii quo ad vinculum, deinde quo ad thorum.

5 Quantum ad primum sciendum est quòd matrimonium vel est consummatum per carnalem copulam vel non: si non, sic soluitur per ingressum religionis, sicut expressè declaratum est extra de conuer. coniugatorum, ca. ex publico, quæ autem sit causa huius non est clarè omnino.

6 Quidam enim dicunt hæc esse causam, quia maritus ante carnalem copulam non habet plenam possessionem corporis vxoris suæ, nec cõuerso: quando autem aliquis proficitur religionem, ponit prælarum vice Dei in perfecta possessione sui, & quia in promissionibus fortior est promissio possidendi, ideo talis debet & potest in religione manere & non redire ad matrimonium. Sed hæc ratio non videtur valere, quia secundum eam qui contraheret cum aliqua primo per verba de præsentibus, & ante carnalem copulam acciperet aliam, & illam cognosceret, solueret matrimonium cum prima: quia nõ habuit plenam possessionem corporis sui, & deberet manere cum secunda cuius plenam possessionem corporis habuit, quòd est falsum. Et iterum talis ingressus esset illicitus, quantum ex post facto teneret, hoc autem non est verum, quare &c.

7 Alii dicunt quòd hoc est, quia religio est maius bonum quàm matrimonium, & ideo nõ debet impediri per minus bonum. Sed istud minus valet, quia sic matrimonium consummatum solueretur per religionis ingressum sicut non consummatum: perfectior enim est status religionis

gionis quam status matrimonii consummati, illud autem non est verum, ergo &c.

8 Alii autem dicunt quod hoc est propter statutum ecclesie, sed hoc non valet, quia statutum ecclesie nunquam soluit matrimonium, nisi quia prius statuit personas illegitimas ad contrahendum, vel quia fuit aliis illegitimus contractus: matrimonium autem contractum legitime, non soluitur per statutum ecclesie. Item statutum nouimus, sed causam querimus.

9 Ideo dicendum est aliter quod sicut dicit Apost. Rom. 7. & 1. Cor. 7. mulier alligata est legi quanto tempore vir eius uiuit: mortuo autem viro soluta est a lege viri. Matrimonium autem dupliciter statutum habet. Primum status matrimonii est quando contractus est per verba de presenti & non est consummatus per carnalem copulam. Secundus status est quando consummatus est per carnalem copulam: primum status respectu fecundi est quasi spiritualis & secundus respectu primi est carnalis. Similiter est duplex mors, una corporalis per separationem anime a carne, alia civilis & spiritualis, qua quis moritur mundo & uiuit Deo per ingressum religionis: talis enim perfectus moritur mundo & uiuit quo ad omnia que in mundo sunt. scilicet quo ad animam & quo ad corpus, & res exteriores: quo ad animam per votum obedientie per quod aliquis renouat propriam voluntatem que est domina in regno anime, quo ad corpus per votum castitatis, quo ad res exteriores per votum paupertatis. Ex quo potest sic argui: sicut se habet matrimonium consummatum quod est carnale ad mortem corporalem, sic se habet matrimonium non consummatum quod est spirituale ad mortem spirituales, sed matrimonium carnale soluitur per mortem carnalem, ergo matrimonium non consummatum quod est spirituale soluitur per mortem spirituales: hoc autem est ingressus religionis, ergo &c. Hoc etiam videtur processisse ex facto Christi qui secundum quosdam huiusmodi Ioannem uolentem nubere uocauit de nuptiis.

10 Ex quo patet quod tale matrimonium non soluitur per susceptionem sacri ordinis licet hoc uideatur innuere Hostien. in summa sua, quia per susceptionem sacramenti ordinis non efficitur quis mundo mortuus, sed solum mutatus: est enim liber quo ad uelle & nolle, & dominus rerum suarum habens proprietatem earum ut prius, quamuis sic mutatus per votum castitatis annexum sacramento ordinis uel magis ex statuto ecclesie. (ut infra patebit.) Et istius sententia uidetur esse Ioannes in apparatu. 27. q. 2. ca. desponsatam. ubi dicit quod sponsus non potest recipere ordinem sacrum. Ius etiam expressum est de ingressu religionis quod si licitus ante carnalem copulam, non autem de susceptione sacri ordinis, imo expresse prohibetur in noua constitutione domini Ioan. Papae. 22. que incipit. Antiqua constitutione in qua declaratur quod susceptio sacri ordinis non dirimit matrimonium prius contractum, dato quod non sit per carnalem copulam consummatum. Quod autem dictum est quod matrimonium ante consummationem soluitur per religionis ingressum, intelligendum est quando aliquis ingreditur cum effectu, hoc est quando proficitur.

11 Sed nunquid alius remanens in seculo tenetur ex peccare quousque alius sit professus? Dicunt omnes quod sic, sed quidam dicunt quod tempus probationis debet abbreviari & taxari per episcopum propter periculum incontinentie illius qui remanet in seculo: alioquin posset fraudari iure suo: quia intrans religionem posset esse usque ad finem anni in uno monasterio, & sic exire & intrare aliud monasterium, & sic alius fraudaretur.

12 Aliis uidetur distinguendum, quia si uxor intrat de scientia mariti uel conuerso, remanens in seculo tenetur expectare professionem, nec debet abbreviari tempus probationis a iure statutum, cum tunc non fiat remanenti in seculo aliquod preiudicium. Si uero non intrat de licentia, debet ei certum tempus prefigi intra quod profiteatur: nec est incontinentens tunc tempus probationis a iure statutum abbreviari, quia speciale est in hoc casu propter periculum incontinentie illius qui remanet in seculo.

13 Aliis uidetur quod ex quo ius ei permittit quod intret religionem, & tempus probationis non solum introductum sit in fauorem conuersi, sed etiam in fauorem monasterii ut sumatur experientia de moribus nouitii, non debet illud tempus abbreviari nisi forte appareret fraus eius, ut quan-

do iret de uno monasterio ad aliud discurrere. Primam opinionem tenet Bern. in apparatu extra de regularibus & transuentibus ad religionem, ca. statumimus. Secundam uidetur tangere Ioan. 21. q. 2. ca. desponsatam, in glosa. Tertiam tenet Hostien. in summa sua, & sic patet qualiter matrimonium nondum consummatum soluitur per religionis ingressum etiam quo ad vinculum.

14 Si autem matrimonium sit consummatum, aut hoc est per uolentiam illam uxori a viro, aut de consensu utriusque. In primo casu uidetur quibusdam quod mulier potest intrare religionem inuito viro & profiteri, & sic matrimonium inter eos solui. Quorum ratio est, quia nullus debet perdere ius suum iniuris ex sola culpa alterius: sed mulier antequam cognosceret haberet ius ingrediendi religionem si uellet, ergo per hoc quod cognoscitur inuita non amittit ius suum.

15 Aliis uidetur quod ex quo matrimonium est consummatum nullo modo separatur, nisi per mortem corporalem. Nec obstat quod alii dicunt quod talis copula non est omnino iniuriosa nec uolenta, cum maritus usus sit re sua: accepit enim per mutuum consensum ius in corpus mulieris quod permanet quousque soluitur per professionem religionis, & ideo maritus usus est iure. Illi autem mulieri imputetur si uolebat religionem intrare quod non cauit sibi a matrimonii consummatione. Si autem matrimonium sit consummatum de consensu utriusque, sic secundum omnes non potest solui quo ad vinculum per religionis ingressum, sed solum per mortem corporalem alterius, ut patet ex praedictis: & propter aliud, quia matrimonium quod signat unionem Christi & ecclesie indiuisibilem, est totaliter indiuisibile manente utroque coniuge, sed tale est matrimonium consummatum, signat enim coniunctionem Christi & ecclesie quo ad naturam assumptam que fuit indiuisibilis, quare &c. Et sic patet primum. scilicet qualiter matrimonium soluitur quo ad vinculum per religionis ingressum.

16 De solutione autem matrimonii quo ad thorum, dicendum quod soluitur dupliciter. Uno modo ex culpa alterius coniugis. scilicet per fornicationem. Alio modo ex mutuo consensu quando pari voto ingrediuntur religionem, uel alter ingreditur, alter uero manet in seculo profitens continentiam, si tamen sit persona de cuius incontinentia probabiliter non timeatur, aliter non.

17 AD primum arg. dicendum quod minus uinculum soluitur per maius quando sunt unius rationis, & unum est impossibile alteri, & sic soluitur unum uotum per aliud ut uotum transmarinum per uotum religionis, & uotum minoris religionis per uotum maioris, nec est in aliquo preiudicium: quia uotum fit principaliter Deo non homini. Et ideo sicut non est preiudicium, cum eidem soluitur plusquam sit ei promissum, sic non est preiudicium cum quis transfert se de minori uoto ad maius quando utrumque fit pure Deo, & propter deum: sed matrimonium & uotum religionis non sunt uincula unius rationis, quia per unum (scilicet per matrimonium) obligatur quis homini secundum Deum, per aliud uero (scilicet per uotum religionis) obligatur quis homini uice Dei. Et ideo fieret preiudicium alteri coniugi si preter eius uolentiam transferretur quis ad uotum religionis.

18 Ad secundum dicendum quod ille qui ingreditur religionem post consummatum matrimonium sine consensu alterius non ducitur Spiritu sancto qui est spiritus ueritatis, & arguit mundum de peccato: istud autem est peccatum & contra ueritatem iustitie, ideo &c.

QUESTIO TERTIA.

19 Vtrum conuenienter assignetur tempus sponsalium, scilicet quod possint contrahi post septennium.

20 Etiam queritur utrum conuenienter assignetur tempus sponsalium, scilicet quod possint contrahi, post septennium. Et uidetur quod non: quia sponsalia ordinantur ad matrimonium, sed non idem tempus assignatur pro matrimonio contrahendo viro & mulieri, cum viro assignetur tempus. 14. annorum, mulieri uero. 12. ergo non idem tempus debet assignari viro & mulieri pro sponsalibus contrahendis, non ergo tempus septennium erit pro utroque.

21 Item contractus qui potest fieri per alios non requirit discretionem rationis uel usum in illis de quorum consensu

tractu agitur, sed sponsalia possunt contrahi inter parentes pro filiis, ergo non requiritur in filiis aliqua ætas discretio, nec tempus septennii, nec aliud.

3 IN contrarium est quod dicitur iura. ff. de sponsalibus. l. in sponsalibus. & extra de desponsatione impub. ca. literas. & ca. accessit.

4 **RESPONSIO.** Videnda sunt tria. Primum est an sponsalia conuenienter præcedant matrimonium, & quor modis contrahantur. Secundum est de tempore statuto ad contrahendum sponsalia. Tertium est an contracta possint dissolui, & quibus modis.

5 Quantum ad primum dicendum quod sponsalia conuenienter præcedunt matrimonium. Cuius ratio est: quia in magnis & periculosis contractibus promissio conuenienter præcedit rei traditionem (facilius enim est & minus inconueniens corrigere si errare cõtingit in contractu quãdo initiatur, quã quando est totaliter consummatus) sed matrimonium est contractus magnus valde & periculosus, cum alter coniugũ alteri obligetur, non solum quo ad exteriora, sed quo ad propriũ corpus & in perpetuã seruitutem, ergo conueniens est quod matrimonium in quo fit translatio corporis proprii in potestatem alterius præcedat sponsalia, quæ sunt promissio futurarũ nuptiarum de matrimonio contrahendo. Propter eandem rationem est statutum, vt sponsalia quæ sunt promissio futurarũ nuptiarum publicentur per banna, vt appareat si quid legitime obstat matrimonio contrahendo, vt habetur extra de clandestina desponsatione, ca. vlt. Et similiter propter eandem rationem statutum est, vt in religione tempus probationis præcedat tempus professionis. Contrahuntur autem sponsalia quatuor modis. scilicet nuda promissio, vel datis harris sponsalitiis, vel annuli subharratione & interpositione fidei, seu iuramenti. In solo primo contrahuntur sponsalia. Cætera vero non sunt nisi confirmatio sponsalium. Promissio autem per quam sponsalia contrahuntur, aut est absoluta, aut conditionata. Si absoluta statim per ipsam sponsalia contrahuntur. Si conditionata, aut conditio est honesta, vt cum dicitur, accipiam te si parentibus placeat, vel si dederis centum, & tunc stante conditione stant sponsalia, & nõ stante non stant, sicut habetur extra de conditionibus appositis in despon. ca. de illis autem. & ca. super eo. Si autem conditio sit inhonesta, aut est contra bona matrimonii (vt si dicatur, accipiam te si sterilitatis venena procures, vel donec inueniam aliam meliorem) & tunc non contrahuntur sponsalia, cum ordinentur ad matrimonium cui opponitur conditio appositã: aut non est contraria bonis matrimonii, & tunc sponsalia stant & conditio debet haberi pro non adiecta, vt expressè habetur extra eodem titulo quo supra, ca. vlt. vbi etiam dicitur quod si conditio sit impossibilis (vt si dicatur contraham tecum si digito caelum terigeris) stant sponsalia & conditio debet pro non adiecta haberi, quod est valde mirandum, cum sponsalia contrahantur per consensum, sicut & matrimonium: per talia autem verba conditione impossibili apposita magis consuevit intelligi dissensus quã consensus.

6 Quantum ad secundum sciendum quod tempus septennii conuenienter est determinatũ a iure pro sponsalibus contrahendis: quia quicumque contrahit sponsalia debet habere aliquam prudentiam de futuris, cum sponsalia sint promissio futurarum nuptiarum, sed ante septennium nullus habet sufficientem prudentiam de futuris, ergo &c. Minor declaratur. Est enim triplex status hominis, vt dicitur. i. Ethic. Primus enim est cum quis nec per se intelligit, nec ab alio capere potest. Secundus est, cum homo ab alio capere potest, sed ipse non sufficit ad intelligendum per se. Tertius est cum ab alio potest capere, & per seipsum considerare. Primum statum obtinet homo ante primum septennium & propter hoc illo tempore nulli contractui aptus est, & ita nec sponsalibus. Sed ad secundum statum incipit homo pertinere in principio secundi septennii: precipue quantum ad ea quæ ad personam ipsius pertinent, ad quæ ratio naturalis citius conualescit: & ideo tunc incipit esse aptus ad aliquam promittendum in futurum per sponsalia, non autem ad obligandum se perpetuo vinculo per matrimonium, quia adhuc non habet firmam voluntatem. Ad tertium statum venit homo in principio tertii septennii, & ideo potest se tunc obligare in his quæ ad

RESPON. AAA

personam ipsius pertinent, vt ad religionem, vel matrimonium. Pater ergo minor. scilicet quod ante primum septennium non habet homo prudentiam de futuris quæ sufficit ad contrahendum sponsalia.

7 Quantum ad tertium sciendum est quod sponsalia dimittuntur in octo casibus. Primus est cum alter intrat religionem cum effectu. Nec mirũ, cum in hoc casu matrimonium nondũ consummatũ soluat, vt patet ex prædictis quia in ingressu religionis est quædam mors civilis: & de hoc habetur extra de conuersione coniugatorũ, ca. verũ, & capitulo ex publico. Secundus est quando alter contrahit cum aliquo per verba de presentibus, extra de sponsalibus, si inter virum, & de sponsa duorum, cap. primo. Et in his duobus casibus soluantur sponsalia ipso iure. Tertius est quando alter transfert se ad regionem longinquã, & conuenienter expectatus non redit, extra de sponsalibus de illis autem. Quartus est quado superuenit enormis infirmitas quæ notabiliter debilitat, vt epilepsia vel paralytis, aut notabiliter deformat, vt abscisso nasi, vel aliquid huiusmodi: aut quæ est contra bonum proles, vt lepra quæ solet prolem inficere. de hoc habetur extra de coniugio leproforum, ca. literas. & de iureiurando, quemadmodum. Quintus est cum superuenit affinitas, extra de consanguinitate & affinitate, super eo. & ad hoc probandũ sola fama sufficit propter scandalum. Sextus est quado alter fornicatur, extra de iureiurando, quemadmodum, quia ex hoc male præsumitur de fide in posterum seruanda. Septimus est quando mutuo se absoluit, extra de sponsalibus, ca. præterea. Istum tamen casum quidam nõ recipiunt, dicentes quod ecclesia hoc non approbat tanquam licitum, sed sustinet tanquam minus malum, ne deterius contingat, quia coacta matrimonia confueverunt habere malos exitus: & huic opinioni videtur satis concordare textus de creta. Sed exemplum quod in decretali adducitur nõ bene concordat: dicit enim quod mutuo se absolueret possunt instat eorum qui societatem interpositione fidei contrahunt, postea eadem sibi remittunt, quod vtrique fieri licitè. Est etiam ad hoc ratio: quia omnis promissio quantumcumque iuramento confirmata facta in fauorem hominis potest remitti ab eo in cuius fauorem facta est: cum ergo sponsalia sint promissio facta homini de futuro matrimonio, quantumcumque sint vallata iuramento possunt dissolui, vt vnus absoluit alterum, & hoc videtur verius. Octauus casus est quando sponsalia contracta sunt inter parentes, & vterque vel alter veniens ad ætatem legitimam petit absolui, extra de desponsatione impub. ca. de illis, & in his sex vltimis casibus soluitur sponsalia per iudicium ecclesie, & ipso facto.

8 AD primum arg. dicendum quod in contractu matrimonii non solum requiritur dispositio animæ quo ad vsum rationis, sed & dispositio corporis vt sit tempus generationi aptum. Et quia puella in. 12. anno ad hoc venit, masculus autem in fine secundi septennii: vt habetur. s. de animalibus: simul autem vsum discretionis accipiunt qui requiritur tantum in sponsalibus, ideo in sponsalibus determinatur idem tempus vtrique, non autem in matrimonio.

9 Ad secundum dicendum quod contractus qui sunt inter parentes pro filiis non habent vim verã sponsalium licet sit quædam pactio inter parentes: quod patet, quia nisi pueri venientes ad ætatem legitimam ratũ habeant tactè vel expressè quod per parentes actum est, nihil valet.

QUESTIO QUARTA.

Vtrum cum bigamo liceat dispensare.

Quarto queritur vtrum cum bigamo liceat dispensare. Et videtur quod non: quia contra ius diuinum non licet dispensare, sed de iure diuino est, quod bigamus non promoueat ad ordines cum hoc continetur in canone biblia. i. Tim. 3. Oportet episcopum irreprehensibilem esse, vnus vxoris virum, ergo nulli in hoc licitum est dispensare.

1 Item extra de bigamis dicitur, quod cum clericis qui quantum est in ipsis secundas mulieres matrimonialiter sibi coniunxerunt, tãquam cum bigamis dispensare non licet.

3 IN contrarium est, quia Lucius Papa dispensauit cum Panormitano episcopo qui erat bigamus, vt dicit Gaufridus in sua summa.

4 RES

4 **RESPONSO.** Videnda sunt tria. Primum est qualiter bigamia sit annexa irregularitas. Secundum est quot modis bigamia contrahatur. Tertium est vtrum cum bigamis liceat dispensare.

5 Quantum ad primum dicitur sic comunitur, quod cau fa quare bigamia est annexa irregularitas est defectus sacramenti: deest enim illi qui constituitur minister sacramenti, nullum pati in sacramenti defectum, sed per sacramentum ordinis constituitur quis minister sacramentorum, ergo non debet in sacramenti habere aliquem defectum. Bigamus autem patitur defectum in sacramento matrimonii. Cum enim matrimonium ex hoc sit sacramentum quod significat coniunctionem Christi & ecclesie, quae coniunctio est vnus ad vna, ideo bigamia quae hoc tollit cum sit vnus ad plures inducit defectum sacramenti, & per consequens irregularitatem. Sed nescio an ista fuerit intentio Apostoli quando inhiuit bigamam ordinari, quia bigamia numeratur cum aliis quae non fonant in defectum sacramenti, sed magis in nota criminis, dicens oportet episcopum irreprehensibile esse, vnus vxoris viri, non vinolentum, non percussorem, non litigiosum, non cupidum.

6 Eideo alii dicunt quod causa prohibitionis est, quia in ministris ecclesie debet maxima spiritualitas apparere, ex eo quod spiritualia administrant & spiritualia docent & in spiritualibus occupari debent: vnde cum concupiscentia maxime spiritualitati repugnet per quam torus homo caro efficitur, non debet aliquod signum concupiscentiae permanentis in eis apparere, quod quidem apparet in bigamis, quia vna vxore contenti esse noluerunt. Primum tamen tenet communis.

7 Quantum ad secundum sciendum est quod bigamia contrahitur in sex casibus. Primus est quando quis diuersis temporibus habet diuersas vxores legitimas & quamlibet earum cognoscit. 28. q. vlt. ca. vi. Accurritus. Secundus est quando diuersis temporibus habet plures vxores alteram de iure, alteram de facto, extra de bigamis, nuper. Tertius est quando eodem tempore habet plures vxores alteram de iure, alteram de facto, & cognoscit omnes. Quartus est quando contrahit cum vidua vel corrupta ab aliquo. 33. di. Maritum. & extra de bigamis, cap. debitum. Quintus est quando cognoscit vxorem propriam postquam ab altero fuerit cognita. 34. dist. si cuius. Sextus est quando post solenne votum continentiae contrahit de facto licet de iure non possit. 21. q. 1. quotquot.

8 Quantum ad tertium dicendum est quod Papa potest dispensare cum omni bigamo quod promoueat ad omnes ordines non solum minores, sed quoscumque maiores. Cuius ratio est, quia in omnibus penis vel defectibus qui non sunt de iure naturali vel diuino, sed solum de statuto iuris positui Papa potest dispensare pro libito voluntatis, sed irregularitas annexa bigamiae non est de iure naturali vel diuino, sed solum de iure posituo, ergo potest in ea plena rite dispensare. Maior de se patet: quia super penam quae merè insuntur à iure posituo Papa habet plenariam potestatem, minor declaratur: quia illud quod non est contra dictamen rationis naturalis, nec contra veritatem articulo- rum fidei, nec contra essentialia sacramentorum non est contra ius naturale vel diuinum. ius enim naturale innititur rationi naturali, diuinum vero articulis fidei & sacramentis, quae autem bigamus ordinatur non est contra dictamen rationis naturalis (vt de se patet) nec contra aliquem articulum fidei nec contra essentialia sacramenti ordinis: quia si de facto bigamus ordinatur, recipit essentialia ordinis, ergo irregularitas bigamiae non est de iure naturali vel diuino, sed solum de iure posituo, licet ergo Papae in ea prout voluerit dispensare. Sed episcopus potest quantum ad minores ordines, & quidam dicunt quod etiam quo ad maiores in illis qui volunt Deo seruire in religione propter vitandum religiosorum discursum.

9 AD primum arg. dicendum quod non licet dispensare in his quae continentur in canone quae sunt de iure naturali, & de necessitate sacramentorum vel fidei, sed in aliis quae sunt de institutione Apostolorum licet: cum ecclesia eandem potestatem habeat nunc instituendi & destituenti quam tempore Apostolorum habuit.

10 Ad secundum dicendum quod per illud verbum non licet cum bigamis dispensare notatur difficultas dis-

penandi, non impossibilitas, & sic glossandum est vbi cumque verbum simile inuenitur.

Sententia huius distinctionis. XXVIII. in generali & speciali.

Hic queri debet. Superius determinauit Magister quod consensus est causa efficiens matrimonium. hic autem querit qualis debet esse consensus qui matrimonium facit. Et diuiditur in duas. Primum quod inquit: est, vtrum consensus per verba de futuro & iuramento firmatum matrimonium faciat. Secundum inquit quis sit ille consensus qui faciat matrimonium ibi, hic queritur cum consensus. Prima in tres. Primo determinat veritatem. Secundum contra eam opponit & soluit. Tertio obicit contra dicta in superiori distinctione & soluit. Secunda ibi, praemissa autem sententia. Tertia ibi, illi autem scientia.

1 IN speciali autem sic procedit, & querit primo vtrum consensus per verba de futuro & cum iuramento verum matrimonium faciat. Et respondet quod non, quia per talia verba promittitur futurus consensus & non exhibetur, cum iuramentum nihil aliud sit quam confirmatio promissionis su per contractu faciendi: vnde & si alter vel vterque promittentium ad aliam copulam transiret, verum esset coniugium & dissolui non posset. Postea obicit in contrarium huius per quandam legem, & dicit quod lex illa loquitur de iuramento adhibito per verba de praesenti: vel lex dicit post iuramentum de futuro matrimonium fieri debere, non autem fore. Postea, quia dictum fuit in precedenti distinctione quod solus consensus facit matrimonium, obicit in contrarium, scilicet matrimonium non esse si non interueniat benedictio solennis & quaedam alia. Et respondet quod talia sunt de honestate & solennitate sacramenti, non autem de necessitate. Occultus enim consensus per verba de praesenti expressus facit matrimonium, quantum ecclesia per talem consensum in iudicio non prosequatur. Vltimo querit in quo debeat esse consensus faciens matrimonium: si enim in cohabitationem, tunc frater & soror erunt coniuges. Si vero in carnalem copulam, tunc inter beatam Virginem & Ioseph non fuit coniugium: & respondet quod consensus ille debet esse in coniugalem societatem, in cuius societatis signum mulier non de capite, nec de pedibus, sed de latere viri à Deo formata fuit.

QVAESTIO PRIMA.

Vtrum consensus de futuro cum carnali copula sequente sufficiat ad matrimonium.

Circa distinctionem istam queritur de duobus. Primum est vtrum consensus de futuro cum carnali copula sequente sufficiat ad matrimonium. Secundum est vtrum consensus de praesenti conditionatus faciat matrimonium. De tertio enim quod tangitur in hac distinctione videlicet qualis sit consensus qui facit matrimonium, vtrum videlicet sit in carnalem copulam, an in societatem coniugalem, an in aliquid aliud, dicitur inferius. dist. 30. qu. 1. quando agitur de matrimonio beate Virginis. Ad primum sic proceditur & arguitur quod consensus de futuro carnali copula subsequente faciat matrimonium: quia consensus expressus non solum verbis, sed quibusdam evidentibus signis facit matrimonium, sed per carnalem copulam exprimitur consensus tanquam per euidentissimum signum, ergo per hoc sit verum matrimonium.

2 Item matrimonium quod de se nullum est non praestat impedimentum matrimonio sequenti, cum sit firmum & legitimum: sed consensus per verba de futuro cum copula carnali sequente praestat impedimentum sequenti matrimonio, vt apparet extra de sponsalibus, cap. his qui fidem, ergo est verum matrimonium.

3 IN contrarium arguitur sic: quia posterius non est causa prioris, sed carnalis copula posterior est obligatio- ne matrimonii, ergo non facit matrimonium, nec consensus expressus per verba de futuro facit ipsum, vt patet ex precedentibus, ergo tale matrimonium nullum est.

4 **RESPONSO.** Videnda sunt duo. Primum est vtrum carnalis copula sequens sponsalia faciat matrimonium. Secundum est supposito quod non in aliquo casu, vtrum tunc impediatur sequens matrimonium.

5 Quantum ad primum sciendum est quod post con-